

УДК 37.013

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я ТА ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ 6-9 КЛАСІВ В УМОВАХ ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Сивохоп Ярослав Михайлович
м.Ужгород

В статті акцентується увага на ранговій позиції здоров'я та здорового способу життя в ієрархії життєвих цінностей учнів 6-9 класів в умовах позашкільних навчальних закладів. Належну увагу приділено організаційно-педагогічним умовам, які б сприяли формуванню здорового способу життя як цінності у підлітковому середовищі. Охарактеризовано основні методи навчання посередництвом яких можливе забезпечення формування ціннісних орієнтацій на здоров'я та здоровий спосіб життя.

Ключові слова: здоровий спосіб життя, цінності, позашкільні навчальні заклади, підлітки, організаційно-педагогічні умови.

Збереження та зміцнення здоров'я підлітків сьогодні є надзвичайно важливою та спільною для всього освітнього середовища проблемою. Питання формування здорового способу життя дітей є актуальним для всіх навчальних закладів.

У педагогічній науці проблема здорового способу життя досліджена у працях Л.Сущенко О.Жабокрицької, С.Кондратюка, В.Кузьменко, Є.Загуляєва, О.Вакулєнко, С.Кириленко, В.Оржеховської, С.Лапаєнко, Т.Бойченко. У контексті валеологічного виховання здоровий спосіб життя досліджували С. Горбунова, І.Давидовський, І.Брехман, Г.Апанасенко, М.Гончаренко, Г.Шаталова, Г.Голобородько, Д.Давиденко, М.Гончаренко, Г.Зайцев, Л.Татарникова. У психології проблему здорового способу життя досліджували А.Щедрина, О.Леонтьєв, І.Власюк, Н.Максимова, С.Белогуров. Особливості формування навичок здорового способу життя розглянуто у працях медиків М.Амосова, В.Артамонова, Н.Грейда, І.Брехмана, А.Лаптева.

Відхилення від норм поведінки, які впливають на здоров'я, формуються в дитячому та підлітковому віці. У ситуації, коли багато факторів, які впливають на здоров'я, регулюються самою людиною, збільшується роль формування у дітей та підлітків ціннісного ставлення до навичок здорового способу життя. Тому позитивні зрушення в забезпеченні здоров'я, безпеки життя всього населення можуть бути реалізовані тільки з допомогою створення системи загальнодержавних, міжвідомчих профілактичних заходів серед молоді та з допомогою засобів і потенціалу позашкільних навчальних закладів в тому числі. У

системі позашкільної освіти Закарпаття функціонують 33 позашкільні навчальні заклади, які відвідують 42,2 тисячі дітей. Крім зазначеного на базі 518 загальноосвітніх навчальних закладів організовано роботу 4,3 тисячі гуртків та секцій різних напрямків роботи [1].

У контексті вивчення рівня ціннісного ставлення до здоров'я та здорового способу життя нами проведено дослідження, щодо рангової позиції здоров'я та здорового способу життя в системі цінностей учнів 6-9 класів. Для цього була використана адаптована нами методика «Ціннісних орієнтацій» М. Рокіча (у перелік цінностей було включено здоров'я і здоровий спосіб життя) [2]. Опитування проводилося з гуртківцями, які навчаються в 6-9 класах у кількості 426 осіб. Із них учні 6-х класів - 90, 7-х класів - 120, 8-х класів - 120, 9-х класів - 96. Так, зокрема, підліткам було запропоновано проранжувати 12 цінностей від найбільш цінної до найменш, а саме: щасливе сімейне життя, добре оплачувана робота, здоров'я, матеріально забезпечене життя, освіта, хороші друзі, повага і визнання людей, впевненість у собі, здоровий спосіб життя, свобода у вчинках, любов, розваги.

На основі отриманих результатів побудовано графік, у якому цінності вказані у відношенні їх рангового місця і представлені по мірі збільшення рангу (рис.1)

Отримані результати дослідження дають підстави зробити наступні висновки:

1. Найбільш значимою цінністю для учнів 6-9 класів є здоров'я. Також до найбільш пріоритетних цінностей віднесено щасливе сімейне життя, освіту та хороших друзів.

2. Віднесення до високого рангу хороших друзів (4 місце) дає підстави стверджувати про досить потужний вплив ровесників на формування різних поведінкових проявів в учнівському середовищі.

3. Розташування здорового способу життя в ієрархії цінностей (7 місце), дає підстави вважати, що у підлітків відсутнє розуміння залежності здоров'я від здорового способу життя.

З огляду на вище сказане вважаємо за доцільне більш детально розглянути розташування «здоров'я» та «здорового способу» життя в ієрархії цінностей підлітків. З цією метою наводимо результати розташування зазначених категорій у розрізі класів (рис.2, 3, 4, 5).

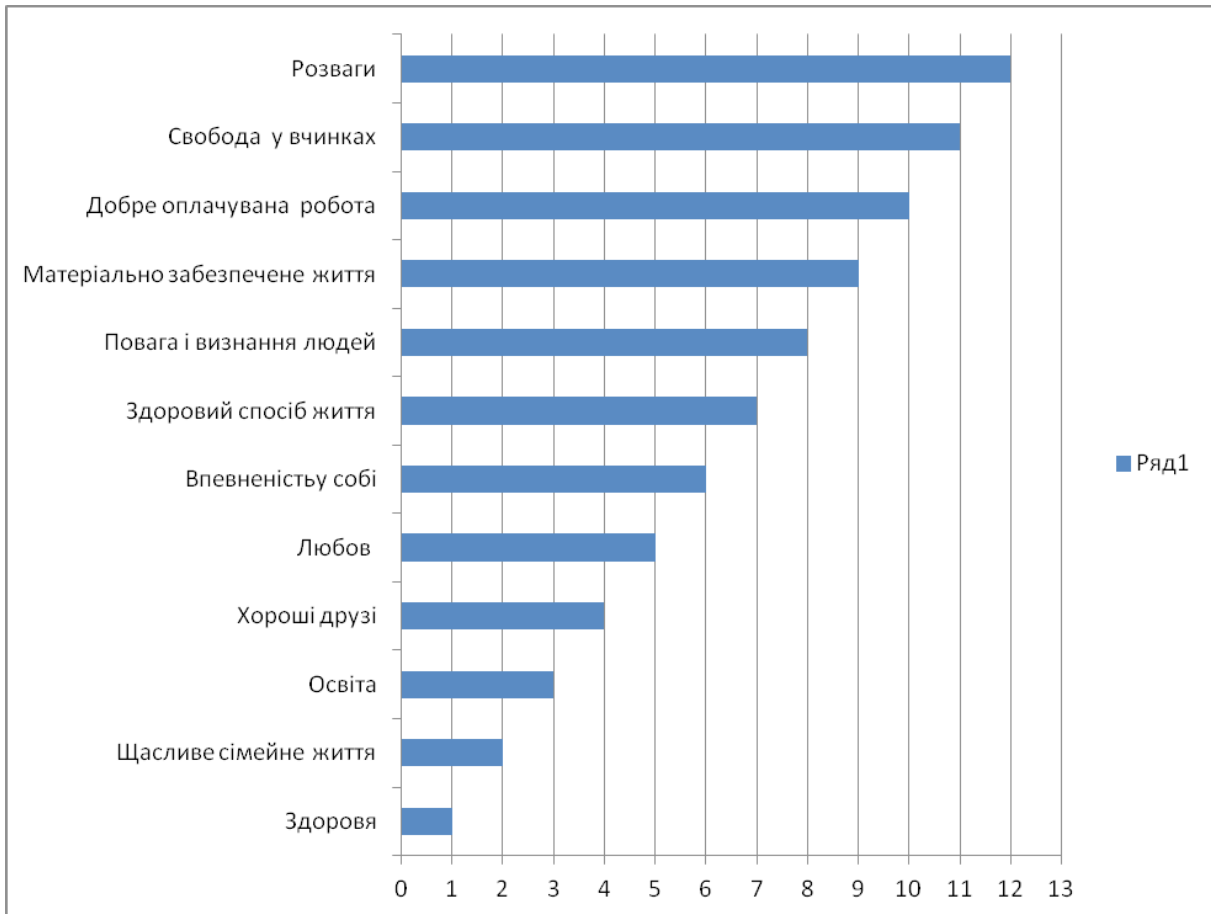

Рис.1. Показники рейтингового місця запропонованих цінностей серед учнів 6-9 класів.

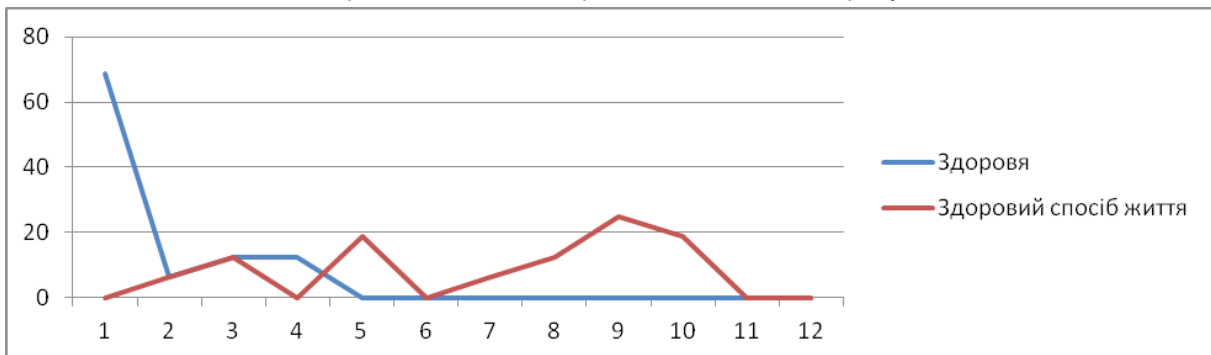

Рис.2. Ранжування учнями 6-х класів здоров'я та здорового способу життя у відсотковому співвідношенні до кількості респондентів

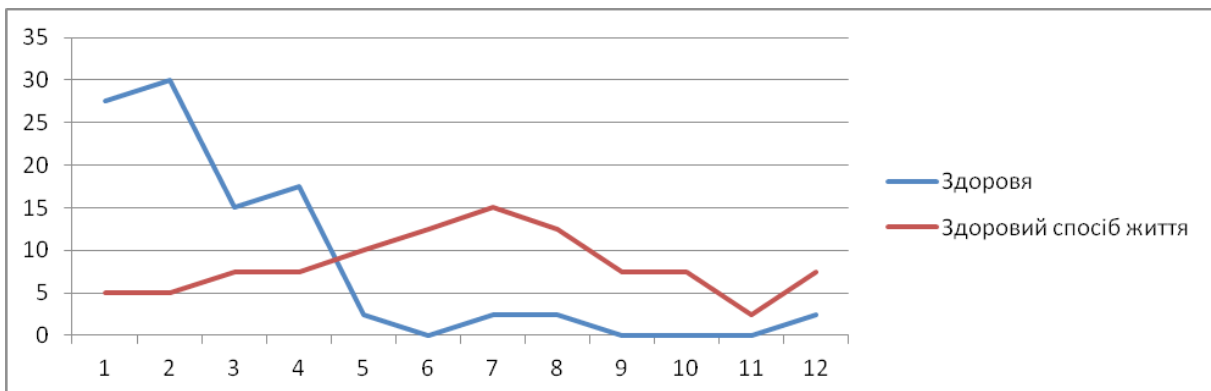

Рис.3. Ранжування учнями 7-х класів здоров'я та здорового способу життя у відсотковому співвідношенні до кількості респондентів

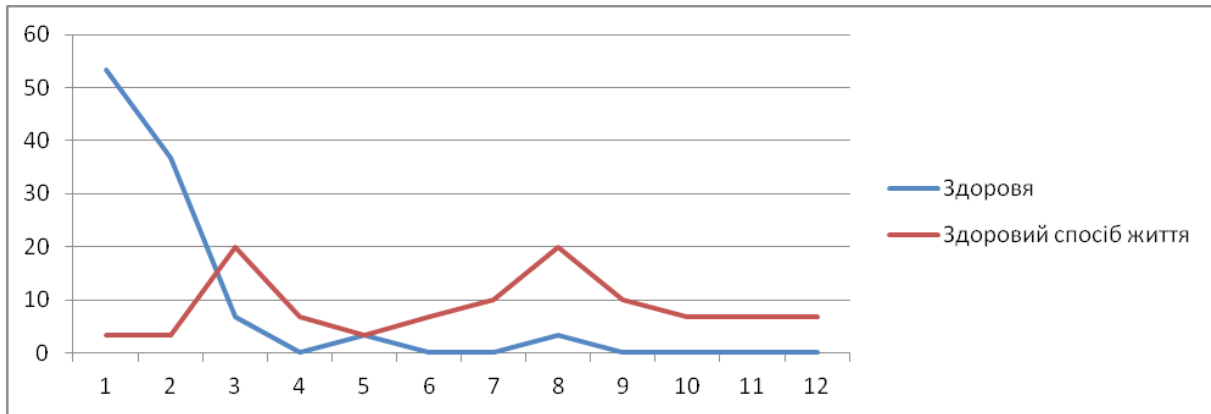

Рис.4. Ранжування учнями 8-х класів здоров'я та здорового способу життя у відсотковому співвідношенні до кількості респондентів

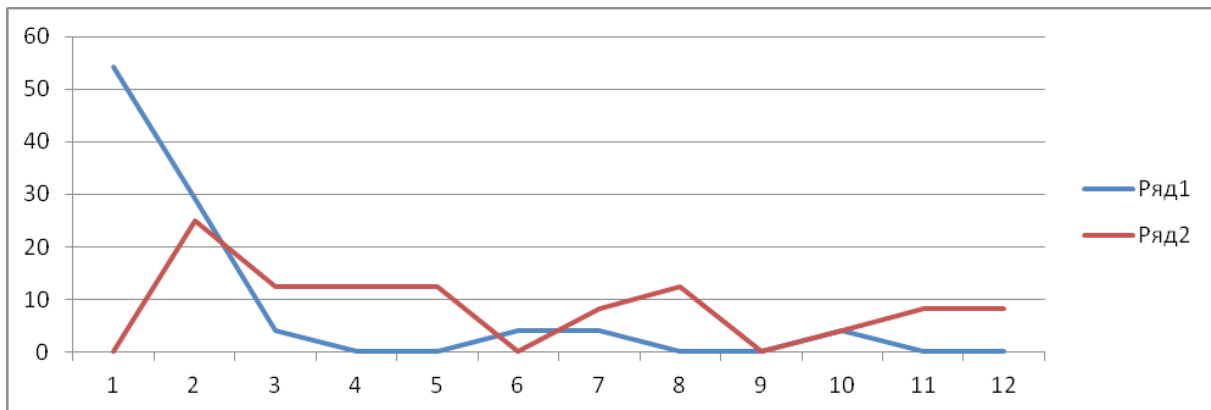

Рис.5. Ранжування учнями 9-х класів здоров'я та здорового способу життя у відсотковому співвідношенні до кількості респондентів

Аналіз графіків розподілу відповідей учасників свідчить про те, що у всіх класах здоров'я учні розташували у найвищих рангах від 1 до 4. Це дає підстави вважати, що підлітки чітко усвідомлюють важливість бути здоровими. Проте, занепокоєння викликає розподіл відповідей щодо ставлення до здорового способу життя як до цінності. Як видно з графіків більша частина відповідей припадає на середній та низький ранг від 6 до 10, що у свою чергу дає підстави зробити висновок про теоретизацію знань підлітків щодо здоров'я та здорового способу життя.

Так учні дають відповіді, що бути здоровим – це нормально, проте не розглядають здоровий спосіб життя як інструмент для того, щоб бути здоровим. На нашу думку це може бути наслідком використання пасивних методів навчання, які були спрямовані не на формування навичок, а на інформування підлітків щодо проблем здоров'я і здорового способу життя.

Власне тому важливо відмітити, що у процесах формування навичок здорового способу життя належне місце мають займати інтерактивні методи навчання [3], реалізація яких може бути забезпечена через унікальні умови позашкільних навчальних закладів

Зрозуміло, що в системі позашкільної освіти створюються найкращі умови для поєднання фізичного навантаження (спорт, туризм, краєзнавство) з організованою виховною роботою щодо формування навичок здорового способу життя.

Аналіз навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах дає можливість виділити наступні організаційно-педагогічні умови для організації процесу формування ціннісного ставлення саме до здорового способу

життя:

Менші вимоги до регламенту змісту. Позашкільна освіта є більш гнучкою та пластичною по відношенню до школи у процесі формування змістового компоненту. Підлітки займаються у тому чи іншому гуртку не з позиції «мушу», а з позиції «хочу», при цьому навчальний процес підпорядковується не логіці того чи іншого предмету, а логіці діяльності, яку опановують учні. На нашу думку саме це створює виховний та розвиваючий педагогічний простір для надання гуртківцям більше самостійності у процесі отримання та використання на практиці знань і умінь та творчого пошуку.

Менші вимоги до регламенту часу. Час – це неодмінна і чи не найважливіша умова успішної організації навчально-виховного процесу. Формування здорового способу життя – це складний процес, який потребує значних часових затрат. Заняття з формування навичок чи нових форм поведінки тільки тоді будуть ефективними, якщо той, хто навчає буде мати достатню кількість часу для того, щоб подати інформацію саме тими методами, які вважає найбільш ефективними. Той, кого навчають, буде мати достатню кількість часу для того, щоб засвоїти запропонований матеріал. Інтенсифікація навчання призводить до того, що в загально-освітніх навчальних закладах пріоритетним стає завдання «встигнути подати матеріал». Натомість у позашкільних навчальних закладах на першому місці стоїть вимога дати дитині достатню кількість часу для засвоєння інформації, що має особливе значення в процесі формування ціннісного ставлення до здорового способу життя та здоров'я в цілому.

Менші вимоги регламенту форм і методів. Вибір тих чи

інших форм і методів навчання залежить також від наявності достатньої кількості часу. У позашкільних навчальних закладах, особливо під час проведення літніх таборів, екскурсій та інших форм туристсько-спортивно-краєзнавчої діяльності педагог менш обмежений у часі. Це сприяє тому, що є можливість використати весь арсенал методів та форм роботи з підлітками.

Отже, формування ціннісного ставлення до здорового способу життя як інструменту покращення функціонування

організму в цілому в умовах позашкільних навчальних закладів можливе за рахунок менш строгого регламенту часу, варіативності змісту та методів і форм навчання.

На нашу думку, позашкільна освіта володіє більш мобільною, варіативною системою навчання, виховання та розвитку, що дає можливість швидше реагувати на зміни в освіті, вносити відповідні зміни у програми, відкривати нові напрямки навчання, враховуючи потреби вихованців та їх батьків.

Література та джерела

1. Освіта, фізична культура і спорт Закарпаття у цифрах і фактах. 2012-2013н.р.: Інформаційно-аналітичний збірник. – Ужгород: Кп "Ужгородська міська друкарня", 2013. – 176 с.
2. Психологические тесты. / Под ред. А.А.Карелина. – Т.1. – М., 2000. – С.25-29
3. Химинець В.В. Психолого-педагогічні аспекти інноваційних технологій: Навчально-методичний посібник / Химинець В.В., Сивохоп Я.М., Петрус В.В. – Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2006. – 148 с.

В статье акцентируется внимание на ранговое положение здоровья и здорового образа жизни в иерархии жизненных ценностей учеников 6-9 классов в условиях внешкольных учебных заведений. Надлежащее внимание уделено организационно-педагогическим условиям, которые бы способствовали формированию здорового образа жизни как ценности среди подростков. Охарактеризованы основные методы учебы посредством которых возможное обеспечение формирования ценностных ориентаций на здоровье и здоровый образ жизни.

Ключевые слова: здоровый образ жизни, ценности, внешкольные учебные заведения, подростки, организационно педагогические условия.

In this article attention has been focused on rank position of health and healthy lifestyle in the hierarchy of life values of the students of 6-9th classes in the conditions of after-school educational institutions. In the context of the analysis of the value attitude of the students towards health and healthy lifestyle a research has been conducted concerning a rank position of health and healthy lifestyle in the system of values of the students of 6-9 grades. Due to results obtained the following one can make the following conclusions: health was chosen as the most significant value for students of 6-9 grades. Among the other high priority values were family happiness, education and good friends. The educational process has been studied in the after-school educational institutions which allows us to describe the organizational and pedagogical conditions that would encourage forming of healthy lifestyle as value in a juvenile environment. Described are the basic methods of education through which it becomes possible to develop health and healthy lifestyle oriented values. It has been noted that the after-school education has a more mobile and variable system of education and development, which gives opportunity to respond effectively to the changes in education and to make alterations in educational programs.

Key words: healthy lifestyle, values, after-school educational institutions, teenagers, organizational and pedagogical conditions